

پژوهشگر

حبیب زلمی

عضو شورای رهبری انجمن سراسری
حقوقدانان افغانستان

ترکمنستان

برقراری روابط متعادل با کشور های
جهان

بمناسبت سی و مین سالگرد بیطرفی دائمی ترکمنستان

ترکمنستان کشوری واقع در آسیای مرکزی است .

این کشور از شمال با قزاقستان و ازبکیستان و از جنوب با افغانستان و جمهوری اسلامی ایران همسایه است و از غرب از طریق دریای خزر با کشورهای جمهوری آذربایجان و فدراسیون روسیه مرز آبی دارد .

(ترکمنستان با 488 هزار کیلو متر وسعت پنجاه و دومین کشور پهناور جهان است)

همچنان ترکمنستان با بیش از (7000000) میلیون نفر جمعیت (104) مین کشور پر جمعیت جهان است این کشور کم جمعیت ترین در آسیای مرکزی به شمار می آید .

ترکمنستان کشور کثیرالملیت بوده و در آن اقوام ترکمن، اوزبیک ، روس ، بلوچ ، آذربایجانی ها ، آذری ها ، قزاق ها و دیگر اقوام زندگی می کنند .

دین اکثر این مردم ترکمنستان اسلام بوده است .

ترکمنستان که در سال (1991) عیسوی با فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی استقلال خود را بدست آورد .

از نخستین روزهای استقلال یکی از ماموریت های مهم دیپلماسی ترکمنستان تضمین به رسمیت شناختن بی طرفی از سوی جامعه جهانی با اتخاذ اصول صلح آمیز در ایجاد همکاری با کشور های جهان بوده است .

ترکمنستان در 2 مارچ 1992 به عضویت سازمان ملل متحد در آمده سپس در اجلاس تهران در فبروی 1992 به عضویت سازمان همکاری اقتصادی (E C O) و سپس به صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونسف) ملحق شد. این کشور همچنین به عضویت سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) و سازمان بهداشت جهان (WHO) نیز شامل گردید.

دولت ترکمنستان در نشست سازمان امنیت و همکاری اروپا (OSCE) که بتاريخ 10 جون 1992 در هلسینگی پایتخت کشور فنلاند برگزار شد . خود را در مورد وضعیت بیطرفی دائمی ارایه و مورد استقبال شرکت کنندگان جلسه قرار گرفت.

همچنین در نشست اسلام آباد سازمان همکاری اقتصادی (ECO) در 15 مارچ 1995 شرکت کننده گان بیطرفی دائمی ترکمنستان در نظام حقوقی بین المللی را برسمیت شناخته و بر اهمیت منطقه ای و بین المللی آن تاکید کردند .

ترکمنستان رسماً درین نشست اعلام کرد که آماده است به عنوان مرکز آشتی در منطقه عمل کند .

این اعلامیه درحقیقت یکی از گام های مهمی بود که برای اعلام یک کشور بیطرف دائمی طبق قوانین بین المللی باشد .

بتاریخ 20 اکتوبر 1995 در نشست (جامعه) کشور های غیر متعهد در کلمبیا، وضعیت بیطرفی ترکمنستان بار دیگر مورد بحث قرار گرفت .

در نتیجه کار دیپلماتیک مستمر و هدفمند کشور ترکمنستان با تصویب اکثریت مجمع عمومی سازمان ملل متحد در 12 دیسامبر 1995 به عنوان کشور بیطرف دائمی اعلام شد .

بتاریخ 3 جون 2015 شصت و نهمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد بیطرفی دائمی ترکمنستان را با حمایت 193 کشور دنیا برای دومین بار پذیرفت .

در 2 فبروری 2017 در هفتاد و یکمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد 12 دیسامبر به عنوان روز بین المللی بیطرفی اعلام شد . به باور من این یک رویداد مهم سیاسی در حقوق بین الملل بود که مکانیسم سیاست خارجی ترکمنستان را در قبال دنیا انعکاس و هماهنگ ساخت و دستاورد عظیمی برای ملت ترکمنستان بود که در نتیجه ترکمنستان در دنیا اولین کشوری بود که با توافق و رضایت تمام کشور

های عضو سازمان ملل متحد موضوع بیطرفی اتخاذ نمود . و به همین مناسبت در عشق آباد پایتخت ترکمنستان نمادی به عنوان (برج بیطرفی ترکمنستان) احداث شد .

این نماد نشانه عدم وابستگی سیاسی و نظامی همچنان تقویت همکاری های بین المللی بخاطر صلح و تقویت متعهد بودن به ارزش های جهانی و اصول دموکراسی، تضمین صلح مدنی و همکاری نزدیک با سازمان ملل متحد و دیگر سازمان های بین المللی است .

ترکمنستان با به دست آوردن موقعیت جدید و اصل بیطرفی الزامات اساسی در قبال جامعه جهانی را متعهد شد .

این الزامات شامل غیر وابسته بودن به مسایل سیاسی و نظامی، وجود ارتش فقط برای حفاظت از صلح و آزادی، دست کشیدن از سلاح های کشتار جمعی، منع انتقال چنین سلاح ها از طریق زمینی یا هوایی این کشور متعهد بودن به ارزش های جهانی و اصول دموکراسی، تضمین صلح در کشور، همکاری نزدیک با سازمان ملل متحد و سازمان های بین المللی بود .

امتناع بدون قید و شرط از مشارکت در پیمان های نظامی بین المللی ترکمنستان نشان دهنده اهمیت و نقش ترکمنستان در تامین صلح و امنیت جهانی است .

اتخاذ سیاست بیطرفی ترکمنستان اصل همکاری به خاطر تامین صلح پایدار جهانی اساس و پرنسپ دایمی سیاست خارجی این کشور است .

به باور ترکمنستان بمثابه یک کشور بیطرف و صلح پسند سیاست بیطرفی تاکنون دستاورد های زیادی به توسعه و تقویت استقلال این کشور داشته است .

به باور ناظران سیاسی ترکمنستان از اتخاذ سیاست بیطرفی بدنبال اهداف مختلف بشر دوستانه ۶ سیاسی و اقتصادی می باشد .

دورنگه داشتن این کشور از تنش های منطقه ای و فرا منطقه ای، جلوگیری از رقابت قدرت های بزرگ در این کشور، برقراری روابط متعادل با کشورهای جهان جلوگیری و یا کاهش تبعات بحران افغانستان بر ترکمنستان و جلب بیشتر سرمایه گزاری های خارجی از جمله اهداف ترکمنستان در اعلام سیاست بیطرفی می باشد .

به اعتقاد برخی تحلیلگران سیاسی اتخاذ این سیاست باعث شده است که طی سال های گذشته ترکمنستان سیاست خارجی متعادل و به دور از تنش و بحران داشته باشد .

از این دیدگاه ترکمنستان با تکیه بر سیاست بیطرفی در عرصه بین المللی دستاورد های شایانی دارد .

دبیرکل سازمان ملل متحد در حاشیه سومین اجلاس جهانی سازمان ملل متحد گفت سیاست بیطرفی ترکمنستان عامل موثر در برقراری حفظ صلح و امنیت، ثبات و تحکیم جو اعتماد سازی در منطقه محسوب می شود .

روابط همکاری های سازمان ملل متحد با دولت ترکمنستان سازنده بوده و جهت حل و فصل عمومی مسایل مهم و چالش های جهانی امروز بصورت ثمر بخش به پیش میرود .

سیاست عدم مداخله اعتبار منطقه ی و بین المللی ترکمنستان را در بین دول متمدن دنیا بارز ساخت زیرا ...

عدم مداخله نوعی سیاست خارجی است که مبتنی بر این اصل است که بر اساس حاکمیت ملی و تعیین سرنوشت یک حکومت نباید در امور داخلی دیگر حکومت ها دخالت کند .

عبارت مشابه < استقلال استراتژیک > است عدم مداخله معمولاً به عنوان تصمیم یک ملت برای خود داری از دخالت در امور دیگر ملل تعریف میشود .

اصل بیطرفی ترکمنستان را قادر ساخته تا از کشیده شدن به هر گونه مسایل نظامی در منطقه اجتناب نماید .

عدم ورود به کشمکش های نظامی که در منطقه آسیا مرکزی اتفاق افتاده یک دستاورد بزرگ در عرصه سیاست خارجی دولت جوان ترکمنستان است .

با توسعه موقعیت بیطرفی ترکمنستان و تقویت فهم آن توسط جامعه جهانی به عنوان راهی مطمئن برای بدست آوردن امنیت میزان اعتماد سیاسی بین المللی ترکمنستان بطور قابل توجهی افزایش یافته است. اکنون ترکمنستان سطح مستحکمی از روابط بین المللی را با قدرت های بزرگ و همکاری های دوستانه را با کشور های منطقه برقرار کرده است .

اصل بیطرفی ترکمنستان برای ترکمن ها بسیار ارزشمند است، زیرا این طرح یک برنامه سیاسی نیست که توسط تحلیلگران اندیشمند در حریم ادارات دولت به وجود آمده باشد، بلکه ترکیبی از دور نمایی جهان مدرن و سنتی مردم است .

اصل بیطرفی ترکمنستان راهبرد های بزرگ روابط منطقه ی بین المللی را رقم زد و بعداز سپری شدن این مدت ترکمنستان به عنوان کشور مجری و فعال نظریات و برنامه های سازمان ملل متحد در روند حفاظت از صلح نیز شناخته شد .

به همین دلیل بود که عشق آباد به عنوان مکانی برای مقر منطقه ای < دیپلماسی پیشگیرانه > سازمان ملل متحد برای آسیای مرکزی انتخاب شد .

از سوی دیگر ترکمنستان با داشتن سیاست بیطرفی فعال به پیشتانی و اتکا به نیروی توانایی مردم اکنون به یک کشور مرفع و آزاد تبدیل شده و گراف سعادت و خوشبختی مردم آن در حال رشد و تکامل است و با رعایت از اصول و قوانین بین المللی و رعایت اصل حاکمیت قانون و حاکمیت ملی جایگاه خاصی در منطقه و جهان دارد .

بیطرفی دایم ترکمنستان یکی از مهمترین شرایط برقراری و حفظ صلح و ثبات و نیز عامل مهم حفاظت از منافع ملی و ژئو سیاسی و نیز روابط توسعه یافته میان کشور های منطقه می باشد.

دولت ترکمنستان متعقد است که حل و فصل کلیه مسایل و اختلاف نظر های بین المللی صرفاً

بوسیله و ابزارهای سیاسی و دیپلماتیک صورت پذیر می باشد.

اکنون ترکمنستان سطح مستحکمی از روابط بین المللی را با قدرت های بزرگ همکاری های باز و دوستانه را با کشور های همسایه و منطقه برقرار کرده است .

یک اثر عمده ایجاد سیاست بیطرفی توسعه موفق اقتصاد ملی این کشور بود که بیطرفی از نقطه نظر اقتصادی و حقوقی وسیله ای برای جذب سرمایه گزاری در پروژه های عظیم اقتصادی به بازار های جهانی شد

اشتیاق متوازن و صلح جویی سیاست خارجی، پیروی دقیق از تعهدات حقوقی بین المللی، تضمین برای عدم اشتراک در هر نوع اختلافات و بلوک های نظامی، همه اینها توانست با توجه به میزان بالای توسعه اقتصاد ملی توجه سرمایه گزاری های خارجی را به کشور ترکمنستان جذب نماید .

واین امر در حالی است که طبق آمار بانک جهانی در حال حاضر ترکمنستان از نگاه سرمایه گزاری مستقیم خارجی در صف کشور های است که از شرایط مطلوب سرمایه گزاری برخوردار است و به همین دلیل بسیاری از کشور های دنیا حامی سیاست بیطرفی ترکمنستان هستند .

این تصمیم تاریخی ترکمنستان را به نخستین کشور در جهان تبدیل کرد که بیطرفی اش بطور رسمی و دایمی توسط جامعه جهانی تایید شد . این وضعیت در قانون اساسی ترکمنستان نیز تثبیت شده و به عنوان یکی از اصول بنیادین سیاست داخلی و خارجی کشور محسوب میشود.

بیطرفی ترکمنستان به کشور اجازه داده است تا نقش فعالی در حل و فصل منازعات منطقه ای ایفا کند. برای مثال، در دهه 1990 عیسوی ترکمنستان میزبان مذاکرات صلح بین طرف های درگیر در جنگ داخلی تاجیکستان و همچنین گفتگوهای بین الافغانی بود .

علاوه بر این ترکمنستان با تاسیس مرکز منطقه ی سازمان ملل متحد برای دیپلماسی پیشگرا نه > در بالا نیز ذکر گردید < در آسیای مرکزی در عشق آباد به تقویت صلح و امنیت منطقه ی کمک کرده است . به ابتکار ترکمنستان مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال 2017 تاریخ 12 دسامبر را به عنوان روز جهانی بیطرفی اعلام کرد.

این روز به منظور ترویج اصول بیطرفی صلح و همکاری بین المللی گرامی داشته میشود . همچنین در سال 2025 همین سال به پیشنهاد کشور ترکمنستان سال بین المللی صلح و اعتماد اعلام شد. بیطرفی ترکمنستان نمادی از تقویت جایگاه بین المللی آن جهت تقویت صلح و همکاری به افزایش اعتبار و نفوذ دیپلماتیک آن در جهان افزایش بخشید . بیطرفی دایمی ترکمنستان نمادی از سیاست خارجی در آسیای مرکزی است که برای اصول صلح، عدم مداخله و همکاری متقابل استوار است .

این رویکرد نه تنها به تقویت ثبات داخلی و منطقه ی کمک کرده، بلکه جایگاه ترکمنستان را به عنوان یک کشور موفق، مسوول و متعهد در عرصه ی بین المللی تثبیت کرده است.

ماخذ:

۱. مقالات نوشته ها بیانات و یادداشت های بین المللی در باره بیطرفی ترکمنستان
۲. کتاب « صلح یا سراب » نویسنده محترم میر عبدالواحد (سادات) ریس انجمن سراسری حقوقدانان افغانستان
۳. « بی طرفی کامل کشورها: مفهوم، چالش ها و جایگاه آن در حقوق بین الملل » نویسنده محترم تمیم (ابوی) مسئول بورد نشراتی انجمن سراسری

حقوقدانان افغانستان